

Architectenkeuze bij de "Open Oproep".

Het Nederlands idee van een "bouwmeester" kreeg een Vlaamse invulling toen in 1999 bOb Van Reeth werd aangesteld als eerste Vlaamse Bouwmeester (VB). Zijn opvolger werd professor Marcel Smets die in 2010 de fakkel doorgaf aan de jonge architect Peter Swinnen.

Van Reeth introduceerde de formule van de "Open Oproep" waarbij architectenbureaus uit binnen- en buitenland zich kandidaat kunnen stellen voor één of meerdere publieke projecten. De VB bezit de portfolio's van de architecten die zich hebben ingeschreven. Uit de lijst kiest de VB eerst tien bureaus en na samenspraak met de opdrachtgever komt men tot vijf equipes die vervolgens de opdracht krijgen een voorstel uit te werken.

De formule van de "Open Oproep" heeft zijn diensten bewezen en wordt in het buitenland vaak geprezen. Er zijn verschillende positieve aspecten aan deze werkwijze: het depolitiseren van de opdrachtoekenning (wat in België een echte ziekte was!) en de verplichting van de opdrachtgever om zijn ambitie en zijn programma te formuleren. Het aspect van competitie heeft tot gevolg dat ontwerpers de lat hoger moeten leggen om de opdracht binnen te halen. De formule laat ook toe een mix te maken van gevestigde bureaus en jong talent aan het begin van hun loopbaan. Tot slot kunnen ook internationale bureaus hun kandidatuur stellen om in aanmerking te komen voor opdrachten in Vlaanderen. Het is een hefboom om tot betere architectonische kwaliteit te komen. De resultaten zijn er reeds, toch zijn er een aantal bedenkingen te formuleren.

Toen bOb Van Reeth startte met deze werkwijze koos hij voor een mix van oud en jong, waarbij één, maximum twee buitenlandse bureaus werden geïnviteerd. Voor de recente "Open Oproep" voor een nieuw crematorium in Oostende hebben 124 equipes hun kandidatuur gesteld. Uiteindelijk werden er maar vier bureaus weerhouden die een ontwerp mogen maken, waarbij maar één bureau uit België, Office Kersten Geers David Van Severen uit Brussel¹. Deze verhouding 1 op 4 is ondenkbaar in onze buurlanden!

Dat er bij deze jonge buitenlandse architecten talent aanwezig is, is zeker. Wel moet men vaststellen dat meer en meer architecten bij verschillende befaamde bureaus gaan werken tegen zeer lage vergoeding om vervolgens deze namen als referentie op hun CV te kunnen plaatsen. Bij de buitenlandse kandidatuurstelling wordt dan gezocht om voor de uitvoering bureaus uit Vlaanderen te betrekken. Uitvoeringsbureaus krijgen in Vlaanderen meer en meer kansen, meer dan ontwerp bureaus! De vraag is of er maar één bureau in Vlaanderen te vinden is dat in staat is om een zinnig ontwerp te maken voor een crematorium? Is er in Vlaanderen echt zo weinig talent tot ontwikkeling gekomen na ongeveer 15 jaar Vlaams Bouwmeesterschap? Ik veronderstel dat heel wat bureaus in Vlaanderen deze vraag zullen stellen. Er zal geen kritiek komen, het risico is nooit meer te

worden geselecteerd is denkbaar. Gelijktijdig zal ongetwijfeld de vraag opkomen welke initiatieven de VB heeft genomen om onze talentvolle bureaus uit Vlaanderen het nodige platform te geven om te kunnen deelnemen aan buitenlandse wedstrijden. De inzet van het VAI moet hier worden benadrukt, de Engelse versie van het twejaarlijks Architectuurboek Vlaanderen geeft aan de architecten uit Vlaanderen een internationale uitstraling .

Het gaat niet om een "Eigen architect eerst" attitude, wel om de vraag of in het geval van Oostende het niet te veel een eenrichtingsverkeer is geworden. De drie Vlaamse Bouwmeesters gaven grote kansen aan buitenlandse architecten terwijl Vlaams talent nauwelijks aan de bak komt voor buitenlandse overheidsopdrachten. Architecten uit België kregen in Nederland wel opdrachten van privé investeerders maar van de overheid viel niets te verwachten. Welke bureaus uit Vlaanderen hebben ooit een Nederlandse of een Engelse overheidsopdracht gekregen? De reactie van de VB is voorstelbaar, de architecten uit Vlaanderen zijn te weinig PR- gevoelig en doen te weinig mee aan internationaal netwerken. Eigen werk is maar bijkomstig. Het gevaar bestaat dat door deze vorm van selectie de Vlaamse Bouwmeester zijn positie binnen de vakgroep sterk gaat verzwakken.

Een garantie voor betere projecten?

Is het inviteren van buitenlandse architecten een garantie op een beter architectonisch eindresultaat? Zelfs de keuze voor buitenlandse architecten met faam levert ook ontgoochelingen op. Voor het crematorium van Aalst was één van de inzendingen van een "top architect" zeer ondermaats, bijna het niveau van een studentenproject. Name dropping is geen garantie voor kwaliteit!

Onlangs bracht ik een bezoek aan een gebouw dat tot stand kwam via een "Open Oproep", de nieuwe academie voor muziek, woord en dans in Dilbeek. Gelegen in de nabijheid van het cultureel centrum *Westrand*, een meesterwerk van architect Alfons Hoppenbrouwers. De beschikbare ruimte in dit gebouw was te klein geworden en een nieuwe huisvesting was noodzakelijk.

De "Open Oproep" werd gewonnen door de Spaanse architect Carlos Arroyo uit Madrid. De basisvorm is een rechthoekig volume dat op geen enkele wijze een band heeft met het gebouw van *Westrand*. Om het volume visueel te verkleinen kreeg het geheel een geprononceerde dakstructuur. De zijgevel kant straat ervaart men eerst als een groene gevel tot men vaststelt dat het gaat om prints

op glaspanelen die loodrecht op de gevel staan. Al wandelend verdwijnt dit effect en komen de gekleurde gevelplaten te voorschijn. In eerste instantie komt dit over als een vondst maar het wordt vrij vlug ervaren als een gadget, een Spielerei om te beantwoorden aan de hedendaagse tendens om de gevel te zien als het belangrijkste onderdeel van het gebouw.

De over gedimensioneerde luifel is het resultaat van het volume van de grote zaal die erboven is gelegen. De buitenruimte onder deze luifel bezit geen kwaliteiten en dient enkel voor de ouders om met hun auto de kinderen te komen afhalen aan de voordeur van de academie. Deze luifel heeft een zuid-west oriëntatie waardoor bij regenweer de helft toch nat wordt. In Spanje valt de regen meer vertikaal naar beneden, in Vlaanderen is dit niet het geval. Van een architect wordt toch verwacht dat hij een oriëntatie kan inschatten en er ook gebruik kan van maken. De vraag is waarom een gedeelte van deze zone niet bij het interieur werd genomen om de inkom een meer royale afmeting te geven. De opbouw van het interieur is eenvoudig, een centrale gang met aan beide zijden repetitieruimtes. Waarom in sommige ruimtes kleine venstertjes tegenaan vloerpas werden aangebracht is niet duidelijk. Vermoedelijk het resultaat van een formalistisch vormenspel van de buitengevel.

Foto's: Marc Dubois

Bij deze nieuwbouw ligt het accent op de verschijningsvorm terwijl het interieur, met uitzondering van de grote zaal, veeleer ontgoocheling opleverend zowel qua ruimte als qua materiaalkeuze en afwerking.

Marc Dubois

Maart 2014.

ⁱ Andere drie equipes zijn: Studio SNCDA uit Luxemburg, Alvarez Ouburg Architecten uit Nederland en List/ Hideyuki Nakayama Parijs & Japan